

DR. IVO KOVAČEVIĆ

UZGOJ I SELEKCIJA LJEŠNJAKA

POLJOPRIVREDNI NAKLADNI ZAVOD

ZAGREB
1 9 5 5

P R E D G O V O R

Ova knjiga treba da pomogne upoznavanju neiskorištenih mogućnosti u povećanju produktivnosti tla naše domovine. Proučavanjem značaja i uvjeta za razvoj kulture lješnjaka daje se prilog u tome pogledu. Uz interesantne podatke iz literature sakupljena su i vlastita zapažanja o ovoj kulturi kod nas. Nastojao sam obuhvatiti ne samo probleme proizvodnje, nego i pridonijeti određivanju metoda u proučavanju i unapređivanju našeg voćarstva analizom ove relativno nerazvijene grane.

Brojne snimke, crteži i tabele su originalne, izuzev one, koje su u tekstu označene. Sve su one ovdje prvi puta objavljene.

Rukopis su pročitali ing. V i k t o r V i t o l o v i ć profesor Poljoprivrednog fakulteta u Sarajevu i profesor M i l a n M a r a s i ć iz Zagreba, te me upozorili na brojne nedostatke, na čemu im se srdačno zahvaljujem.

Publiciranjem ove knjige je omogućeno razumijevanjem i potporom predsjednika Glavnog zadružnog saveza Hrvatske I v a n a B u k o v i ć a, kome također najljepše zahvaljujem.

Poljoprivredni nakladni zavod Hrvatske uložio je mnogo truda da knjiga bude što ljepše opremljena pa mu zato mnogo zahvaljujem.

U Trenkovu 2. X. 1954

I. K.

UVOD

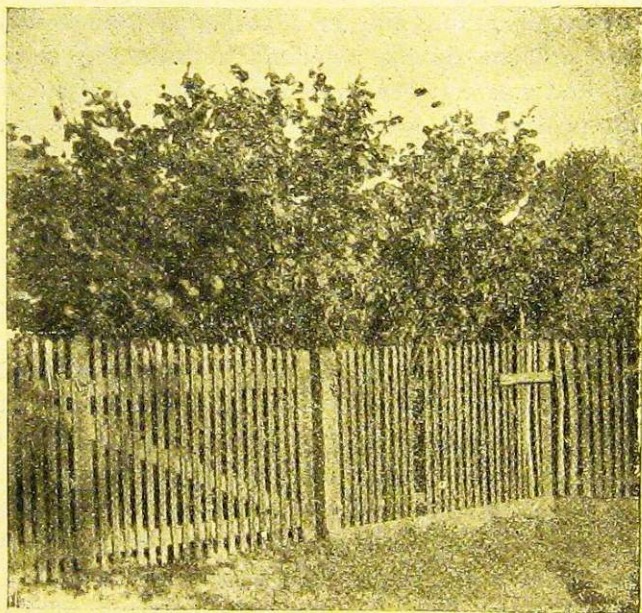
U gajevima i golemim šumskim masivima od ravničkih do visokih planinskih područja raste šumski lješnjak, kao podstojina ili na rubovima i proplancima katkada kao dominantan pokrivač, prepušten sam sebi u borbi za opstanak. Prema tome smatra se on više šumskim drvetom, negoli voćkom. Ovo nije izdvojena, već karakteristična pojava za stanje voćarstva u našoj zemlji.

Voćarstvo, kao sintetična disciplina raznih specijalnih naučnih i praktičnih grana, nije do danas obuhvatilo kompleksno sve nužne i odlučne detalje pojedinih kultura. U tom pogledu se upravo kod nas nameće kao neophodno potrebno obrađivanje užih proizvodnih grupa, koje će tada jasnije postaviti probleme pred istraživački rad i dati određenije i realnije upute praksi. Opće i teoretske pretpostavke, i to naročito one koje predstavljaju jednostavno prenesena iskustva iz stranih zemalja, gube manje ili više vrijednost, ako ne služe isključivo kao podloga tumačenju stanovitih pothvata točno određenoj vrsti proizvodnje.

Poznato je, doduše, da je i vinova loza voćka, ali danas već malo ljudi ne zna da za njezinu kulturu postoje izdvojene metode produkcije i naučnog istraživanja. Da i ostale grane voćarstva, koje su do danas malo razvijene, dobiju veći opseg i važnost, teži se za razrađivanjem naučnih osnova i praktičnih uputa, koje bi u sebi sadržale sve, što je potrebno proizvođaču: zašto, što i kako treba da radi da osigura redovni prinos i stanovitu rentabilnost. Ovdje se ne radi o uskom prakticismu, nego da se podigne interes za razvijanje novih iskustava u

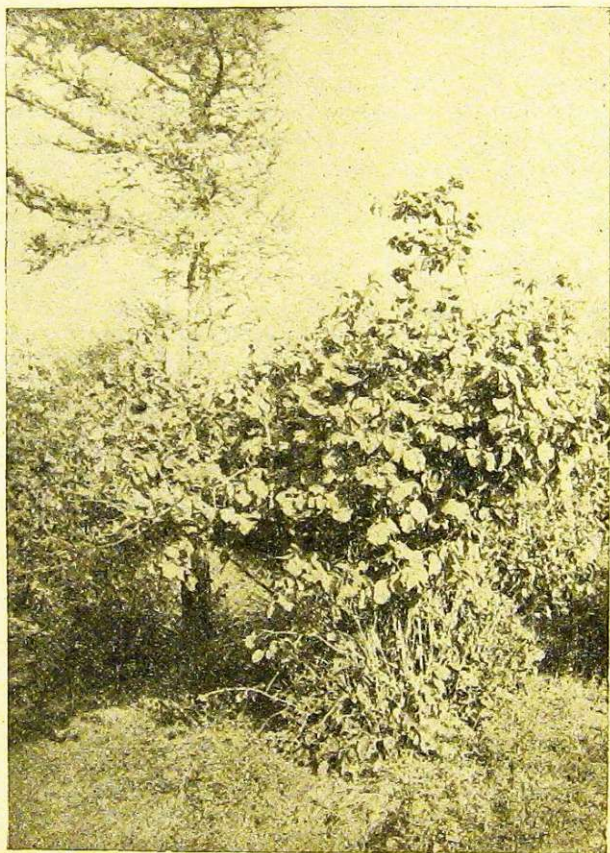
voćarskoj agrotehnici pa i na pronalaženje povoljnijih sorti stanovitog roda. Na taj se način stvaraju široke osnove, na temelju kojih se savjesnim radom niza praktičara i naučnih radnika razvija voćarstvo kao cjelina, a u pojedinim rajonima određene vrste plodova u daleko unosniju i važniju granu narodne privrede kod nas.

Ovdje namjeravamo razraditi osnove i metode kultiviranja lješnjaka, kao jedne od malo razvijenih voćarskih kultura. Slično kao kupina i malina raste ovaj rod kod nas gotovo isključivo po šumama, seoskim pašnjacima, izuzevši Istru i Srijem, gdje se susreće po vinogradima ili u manjim zatvorenim nasadima. Inače se lješnjak uzgaja mjestimično po vrtovima gotovo u svim predjelima naše zemlje (sl. 1). Ovdje je on prepušten sam sebi i uzima hranjiva, koja su namijenjena povrću ili drugim kulturama. Ipak najviše grmova lješnjaka raste po šumama (sl. 2).

Sl. 1. Grmovi lješnjaka u vrtu Bačke Palanke

Usljed toga se nameće pitanje, da se u šumskom gospodarstvu prouči uloga lješnjaka u prirodnim sastojinama, ne samo s obzirom na drvenu masu, nego i mogućnost racionalizacije u proizvodnji plodova.

Sl. 2. Obični šumski lješnjak na rubovima sastojina Fruške Gore

organic and mineral content of the shell is carried out. The importance of the fruits of hazel-nuts for the production of oils is established clearly.

The relative uniformity of some free nature hazel's fruits and of cultivated sorts also is very surprising.

Investigating the relations of carasteristics fruit of hazel-nuts and by their mutual comparation, we can get the necessary knowledge for the selection of hazels. The development of hazel's cultivation can improve a great measure our national income.

SADRŽAJ

	Strana
UVOD	7
Privredna vožnost lješnjaka	11
A. Važnost lješnjaka u ishrani čovjeka	11
B. Ljekovitost lješnjaka	13
C. Proizvodni elementi lješnjaka	13
Sistematika roda <i>Corylus</i>	16
A. Botaničke osobine lješnjaka	17
B. Geološka prošlost lješnjaka	18
C. Osobina i proširenje današnjih vrsta lješnjaka	22
I. Pojedine vrste roda <i>Corylus</i>	22
II. Međusobni odnosi pojedinih vrsta	36
Kultiviranje lješnjaka	40
A. Sortiment lješnjaka	40
I. Historija sortimenta lješnjaka	40
II. Klasifikacija sorti lješnjaka	41
III. Problemi sortimenta s obzirom na oplodnju lješnjaka	48
B. Ekološki faktori u kultiviranju lješnjaka	59
I. Geografija lješnjaka	59
II. Proizvodnja lješnjaka	90
C. Uloga lješnjaka u našem poljoprivrednom i šumskom gospodarstvu	129
Osnovni elementi u sekciji lješnjaka kod nas	131
A. Sakupljanje podataka o našem sortimentu lješnjaka	133
B. Kvalitativna svojstva našeg lješnjaka	136
I. Rezultati varijaciono-statističkih analiza	136
II. Rezultati kemijske analize lješnjaka	161
III. Vrijednost naših sorti lješnjaka	165
C. Smjernice u radu na unapređenju lješkarstva kod nas	171
Zaključak	174
Literatura	176
The Basic principles of the cultivation and selection of hazel-nuts	180